

Vogels

Met vogels op het erf is er het hele jaar van alles te horen en te zien: de zwartkop zingt zijn lied, huismussen vliegen in een groepje rond, boerenzwaluwen zwieren rond het huis, de steenuil roept. Voor veel liefhebbers is een grote diversiteit aan vogels de kroon op het werk.

Classificatie

Vogels kun je indelen op het voedsel wat ze eten: er zijn zaad-, vruchten-, insecten-, planten-, vlees-, vis- en alleseters. Vogels kun je indelen op nestgelegenheid: er zijn huizen-, holen-, struik-, boombroeders, water- en moerasvogels. Vogels kun je ook indelen op verblijfplek: er zijn standvogels, zomergasten (of broedvogels) en wintergasten. Standvogels zijn jaarrond aanwezig. Zomergasten broeden in Nederland en overwinteren zuidelijker. Wintergasten broeden noordelijker en overwinteren in Nederland.

In Nederland komen zo'n 530 soorten vogels voor. Ieder landschap huisvest zijn eigen vogels. Op het boeren erf komen vooral kleine (zang)vogels, zwaluwen en uilen voor. Deze brochure gaat over deze erfvogels, maar geeft hiermee ook informatie en tips voor andere vogels op het erf.

'Door modernisering zijn boerenerven voor veel soorten erfvogels minder aantrekkelijk geworden'

Kleine (zang)vogels

Op de boerenerven in Zuid-Holland komen diverse kleine (zang)vogels voor. Vooral de huismus, ringmus, witte kwikstaart, spotvogel, zwartkop, grauwe vliegenvanger, putter en kneu zijn regelmatig aanwezig.

Voedsel

De huismus, ringmus en putter zijn zaadeters, maar eten in de broedtijd ook insecten.

‘De jonge vogels krijgen insecten van hun ouders, omdat de eiwitten noodzakelijk zijn voor de groei.’

De witte kwikstaart, spotvogel, zwartkop en grauwe vliegenvanger zijn echte insecteneters. De kneu is een echte zaadeter; ook de jongen eten uitsluitend zaden.

Voortplanting

De huismus, ringmus en witte kwikstaart zijn huizenbroeders. De putter, de zwartkop en de kneu zijn struikbroeders. De grauwe vliegenvanger is een holenbroeder.

Verblijf en Verplaatsing

De huismus, ringmus en putter zijn standvogels. De witte kwikstaart, spotvogel, zwartkop, grauwe vliegenvanger en kneu zijn zomergasten.

Veiligheid

Kleine vogels zoeken graag dekking in dichte hagen of bosjes.

Zwaluwen

Op het boerenerf zie je vooral de boeren- en huiszwaluw. De boerenzwaluw is de luchtacrobaat van het boerenerf. De huiszwaluw vliegt meer fladderend rond dan de boerenzwaluw.

Voedsel

Zwaluwen zijn echte insecteneters. Ze eten enorme hoeveelheden muggen en andere vliegende insecten, die in volle vlucht worden gevangen. De huiszwaluw jaagt op grotere hoogte dan de boerenzwaluw. Vooral op waterrijke plekken wordt naar voedsel gezocht. Daar zijn de grootste aantallen vliegende insecten (muggen) aanwezig.

'Een zwaluw eet wel zo'n 50.000 insecten per week!'

Voortplanting

De huis- en boerenzwaluw zijn huizenbroeders. De huiszwaluw bouwt van klei en zand een komvormig nest tegen de dakrand van de gevel. De boerenzwaluw maakt een nest van klei en leem, bij voorkeur in boerenschuren en -stallen, waar ze in en uit kunnen vliegen.

Verblijf en Verplaatsing

Zwaluwen zijn zomergasten. Zij broeden in Nederland, en overwinteren in Afrika. De reis tussen deze plekken is ongeveer 3.000 kilometer lang!

Veiligheid

Zwaluwen vinden beschutting in en om boerderijen, schuren en loodsen.

Uilen

De kerkuil en steenuil zijn bewoners van het boerenlandschap. De kerkuil vestigt zich graag in gebouwen zoals schuren en stallen. Hij leidt een teruggetrokken bestaan, wordt actief als het donker is en gaat dan op jacht naar prooien in het open veld.

‘De steenuil schuwt de menselijke omgeving niet en broedt vaak op boerenerven, vooral als hier voldoende natuurlijke variatie aanwezig is.’

Vanaf paaltjes of andere verhogingen gaat de steenuil op jacht naar voedsel en vliegt daar in golvende vlucht op af.

Voedsel

Uilen zijn vleeseters. De kerkuil eet hoofdzakelijk veldmuizen, maar ook spitsmuizen en woelmuizen. Het aantal eieren per nest en het aantal broedsels hangt af van de veldmuizenstand. De steenuil eet veldmuizen en ook andere kleine zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, insecten (zoals nachtvlinders en meikevers) en regenwormen.

Voortplanting

Uilen behoren tot de holenbroeders. Kerkuilen broeden het liefst in grote, rustige schuren van (akkerbouw)bedrijven. Steenuilen broeden in gebouwen, maar ook in holten van knotbomen en hoogstamfruitbomen.

Verblijf en Verplaatsing

Uilen zijn standvogels. Ze blijven gewoonlijk het gehele jaar in de naaste omgeving van de broedplaats.

Veiligheid

Houtwallen, hagen en boerschuren bieden beschutting.

Tips voor (meer) vogels op je erf?

Aanleg

- 👉 Kies voor inheemse en biologisch gekweekte bomen, struiken en planten. Deze zijn beter afgestemd op de inheemse dieren en op het aanwezige klimaat.
- 👉 Zorg voor aaneengesloten bloei van februari tot november (lange bloeihoog). Met vroeg- en laatbloeiende plantensoorten verleng je het bloeiseizoen. Plant ook nachtbloeiende soorten. Bloemen bieden voedzame nectar en stuifmeel voor insecten die op hun beurt voedsel zijn voor andere dieren. Nachtbloeiende planten trekken nacht-actieve insecten zoals de kerkuil aan.
- 👉 Zorg voor beplanting met bessen, vruchten, noten en zaden, en met stekels en doorns. Dit biedt voedsel en veiligheid aan vogels en andere dieren.
- 👉 Zorg voor (structuur)variatie: hoog-laag, dicht-open, nat-droog, zon-schaduw. Deze overgangen bieden verschillende microklimaten en zijn goed voor de biodiversiteit.
- 👉 Leg een poel of vijver aan. Dit biedt een drink- en voedselgebied voor vogels en andere dieren.

Beheer

- 👉 Laat de bodem met rust en houd de bodem bedekt met planten, dode bladeren of mulch. Zo droogt de bodem minder uit, blijven bodemleven en -structuur gezonder en is minder onderhoud nodig.
- 👉 Laat dode planten en hout liggen of staan, leg een broeihoop of takkenril aan en behoud rommel- en ruigtehoeken. Zo voer je geen organische materialen af en bied je nest- en schuilgelegenheid aan vogels en andere (kleine) dieren.
- 👉 Maai, kap of dun niet alles in één keer, maar beheer gefaseerd in ruimte en tijd. Zo hebben dieren altijd dekking en voedsel.
- 👉 Gebruik geen bestrijdingsmiddelen en kunstmest. Bemest eventueel met (zelfgemaakte) compost. Zo dood je geen nuttige planten en dieren. Compost stimuleert het bodemleven, voedsel voor vogels en andere dieren.
- 👉 Wees spaarzaam met verlichting. Zo verstoor je de nachtdieren (zoals de kerkuil) niet.

Aanvullende tips voor vogels

- 👉 Een natuurrijk erf biedt voldoende voedsel en nestelplaatsen. Bijvoeren is niet nodig, maar kan af en toe leuk zijn om de vogels van dichtbij te bekijken. Hang nestkasten op voor vogels die dat nodig hebben of als je broedende vogels beter wilt kunnen zien.
- 👉 Houd een deur of raam in de schuur open voor zwaluwen of uilen.
- 👉 Snoei of kap bomen en struiken niet in het broedseizoen (van half maart tot half juli).
- 👉 Houd katten binnen tijdens het broedseizoen.

Zoek je meer informatie?

- Bekijk ook de andere brochures.
- In de brochures over [landschapselementen](#) lees je hoe je deze elementen aanlegt en beheert.
- In de brochure [Meer informatie](#) vind je boeken en websites van andere organisaties met meer informatie over boerenerven en hieraan verbonden onderwerpen.

**Meer informatie over een streekeigen erfinrichting in Zuid-Holland?
Kijk dan ook www.zelfdoeninz.nl/erfgroen**

